

Forurensning etter tidligere skyteaktivitet på Gressholmen og Rambergøya: Svar på spørsmål som er naturlig å lure på ved opphold

Hvordan får vi i oss bly?

Det største bidraget til inntak av bly fra forurenset grunn er såkalt oralt, dvs. gjennom munnen. Dette vil i praksis innebære at man spiser sand eller jord som består av forurensete masser. De fleste av oss unngår å spise sand og jord, mens små barn gjerne putter både sand og jord i munnen. Inntak via hudkontakt eller innånding av støv anses om et marginalt bidrag til blyinntak.

Kan inntak av bly gi helseskader?

Bly er et tungmetall som kan gi helseskader. Vi utsettes for miljøgifter på en rekke områder daglig, og for de aller fleste er mat den viktigste kilden til inntak av miljøgifter. Tålegrense er den eksponeringen man kan ha gjennom hele livet uten å risikere helseskader (FHI). Alle kilder til miljøgifter som vi utsettes for kan potensielt være et bidrag til at man over tid utsettes for helseskadelige nivåer av miljøgifter. I så måte er eksponering fra miljøgifter fra Rambergøya og Gressholmen en del av en totaleksponering, men vi kan ikke si at man ved opphold på øyene alene har blitt utsatt for miljøgifter som kan gi helseskade. Det er den totale eksponeringen over tid som til sammen kan utgjøre en helserisiko. Generelt har inntak av bly blitt kraftig redusert de senere årene pga. tiltak på flere området, blant annet forbud mot bly i bensin.

Gravide kvinner og barn opptil 7 år er mest utsatt for helserisiko ved eksponering for bly. Et foster vil oppnå de samme mengde bly i blodet som moren, og gravide rådes spesielt til å være varsom med inntak av mat som kan inneholde bly¹.

Bly kan skade utviklingen av nervesystemet og effekter av bly på nervesystemet er i mange studier målt i form av redusert IQ. Andre studier har undersøkt forekomst av ADHD, lesevansker og nedsatt finmotorikk.

Bly kan gi høyt blodtrykk som er forbundet med økt risiko for dødelighet fra hjerte-karsykdom. Blyeksponering er også forbundet med kronisk nyresykdom. Det er ingen nedre grense for akseptable eksponering for bly og eksponering bør være lavest mulig.

Akutt blyforgiftning er en svært sjelden tilstand som i denne sammenheng ikke er aktuelt.

Hva er miljøgifter?

Miljøgifter er stoffer eller stoffgrupper som kan utgjøre en alvorlig trussel mot helse og/eller miljø (NOU 2010:9, 2010). Antimon, sink, kobber og PAH (polysykliske aromatiske hydrokarboner) er å anse som miljøgifter. Vi utsettes for miljøgifter på en rekke områder daglig, og for de aller fleste er mat den viktigste kilden til inntak av miljøgifter. Vi anser at anbefalinger til publikum om bruk av øyene er tilstrekkelig for å redusere risikoen for eksponering av miljøgifter.

Er det trygt å oppholde seg på øya?

I et folkehelseperspektiv er man opptatt av å redusere eksponering av miljøgifter til lavest mulig nivå. Dersom man følger anbefalingene som foreligger anser vi det som lite sannsynlig at normal ferdsel fører til forhøyet eksponering av miljøgifter. Hvor skadelig en miljøgift er handler blant annet om hvor mye og/eller over hvor lang tid man har blitt utsatt for eller vært i kontakt med stoffet. Risiko for helseskade er knyttet til høy eksponering over lang tid. Det vil si

¹ <https://www.mattilsynet.no/mat-og-drikke/forbrukere/begrens-inntaket-av-viltkjott-med-blyrester>

at risikoen for at man blir utsatt for helseskadelige nivåer av miljøgifter fra enkelt eksponeringer er svært lav.

Hvordan vet dere at det er trygt utenfor avspærrede områder?

Med utvidede undersøkelser er forurensningen nå godt kartlagt og det har gitt oss et godt grunnlag for å vurdere tiltak og anbefalinger for bruk av øyene. Det er svært lite sannsynlig at man utsettes for helseskadelige nivåer av miljøgifter ved normal ferdsel utenfor avspærrede områder dersom man følger anbefalingene.

Jeg har oppholdt meg masse på denne øya i mange år. Er jeg utsatt?

Vi utsettes for miljøgifter på en rekke områder daglig, og for de aller fleste er mat den viktigste kilden til inntak av miljøgifter. Tålegrense er den eksponeringen man kan ha gjennom hele livet uten å risikere helseskader (FHI). Alle kilder til miljøgifter som vi utsettes for kan potensielt være et bidrag til at man over tid utsettes for helseskadelige nivåer av miljøgifter. I så måte er eksponering fra miljøgifter fra Rambergøya og Gressholmen en del av en totaleksponering, men vi kan ikke si at man ved opphold på øyene alene har blitt utsatt for miljøgifter som kan gi helseskade. Det er den totale eksponeringen over tid som til sammen kan utgjøre en helserisiko. Generelt har inntak av bly blitt kraftig redusert de senere årene pga. tiltak på flere områder, blant annet forbud mot bly i bensin.

Er det nødvendig å gjøre helsesjekk/ta blodprøver hvis man har vært mye i området?

Det er mulig å måle blynivå i blodet. Men siden bly skilles relativt raskt ut fra blodet vil en slik prøve kun vise hvor mye bly man har fått i seg de siste par månedene. Det er ikke mulig utfra en blodprøve å sjekke om man har fått i seg bly over en lengre periode, som er den viktigste problemstillingen her. Siden det ikke finnes noen relevant type behandling når det gjelder lavgradig blyeksponering vil en slik blodprøve i praksis ikke ha noen nytte. Vi anbefaler ikke at det blir tatt blodprøver for å måle blynivå, da prøvesvaret ikke vil kunne gi kunnskap om verken mulig blyeksponering fra jorda, mulig helserisiko eller gi grunnlag for noen form for behandling.

Er det farlig å bade på øya?

Området med høye forurensningskonsentrasjoner er sperret av og her anbefaler vi verken at man oppholder seg eller bader som et føre-var-prinsipp. Vi fraråder bading i bukta mellom Gressholmen og Rambergøya. Utover dette er det ikke frarådet å bade på øyene, så lenge hensynet til naturvernområdet ivaretas.

Hva om folk likevel bader innenfor de avspærrede områdene?

Det er svært lite sannsynlig at man ved bading får i seg så mye miljøgifter at det utgjør en helserisiko. Fraråding om bading er med utgangspunkt i inntak av miljøgifter over tid og basert på et føre-var-prinsipp. Selv om undersøkelsene viser at sjøvann og sedimentene i bukta mellom Gressholmen og Rambergøya ikke utgjør noen risiko for menneskers helse ved bading i sjøen, så anses dette området likevel uegnet for bading da det også medfører opphold på forurensset grunn. Området er ikke egnet for opphold, og er derfor avspærret og bading frarådes.

Hva skjer om noen likevel spiser bær, sopp osv. fra øya?

Vi fraråder publikum å spise bær eller annet som er høstet på både Gressholmen og Rambergøya. Dette på grunn av føre-var-prinsippet. Den største kilde til inntak av bly fra forurensede masser er ved inntak av jord.

Bær, sopp og andre spiselige vekster utgjør et beskjedent bidrag til samlet blyinntak for et menneske. Til sammenlikning finnes bly i alle matvarer i lave mengder. Matvarer som vi spise

mye av, bidrar mest, slik som korn og kornprodukter, melk og melkeprodukter, drikkevarer og grønnsaker (FHI). Vi anser at råd om å unngå å spise bær og sopp som tilstrekkelig for å redusere risikoen for eksponering av miljøgifter.

Er det trygt å spise fisk som er fisket på Gressholmen?

Fisken svømmer over et større område, men risikovurderingen til Rambøll anbefaler at man reduserer inntak av fisk fra indre Oslofjord. Vi tok derfor kontakt med Folkehelseinstituttet (FHI) for å få råd herfra. Tilbakemeldingen fra FHI er at fisk vanligvis ikke er en kilde til bly. Det er ukjent hva blyinnholdet i fisken i området er, men hvis man antar at 10 prosent av fisken som spises er lokal, vil dette uansett bidra svært lite til total eksponering, og FHI anser det derfor ikke som relevant i denne sammenhengen.

Som et føre-var-prinsipp, og i samråd med helsemyndigheter, anbefaler vi at man unngår å spise fisk, skjell og andre skalldyr, samt bær og sopp fra Gressholmen og Rambergøya. Ellers bør man følge Mattilsynets til enhver tid gjeldende anbefalinger for inntak av fisk og skalldyr i indre Oslofjord.

Kan jeg lufte hunden min i området?

Hunder kan være utsatt for blyforgiftning siden de både graver i jord og snuser på jorda. Mange hunder spiser også jord. Hunder tåler blyforgiftning dårlig. Det er ikke farlig i seg selv å gå gjennom området, men man bør unngå at hunden spiser jord eller drikker vann fra sølepytter på øya.

Hvorfor har dere ikke sperret av området på Rambergøya?

Observert bruk av øyene tilsier at området som er sperret av vanligvis brukes mye. De to andre områdene hvor det også er påvist forurensning, brukes ikke i like stor grad. Vi stenger derfor av det området som brukes mye. Utover det er anbefalingen at man unngår å oppholde seg på alle de områdene hvor forurensning er påvist.

Hvor lenge skal dere ha avsperringene?

Med utvidede undersøkelser er forurensningen nå godt kartlagt og det gir oss et godt grunnlag for å se nærmere på mulige permanente tiltak. Ettersom Gressholmen-Rambergøya er et naturreservat må veien videre skje i tett dialog med Statsforvalteren. Avsperringene blir stående inntil vi får vurdert hva som er mulig å gjøre av mer permanente tiltak som er tilpasset naturverdier og det at øyene omfattes av naturreservatet.

Hva med Heggholmen?

Vi har ikke gjort undersøkelser på Heggholmen da øya ikke har vært en del av den tidligere skytebanen og det er staten som eier denne øya. Vi sitter heller ikke på noe informasjon som indikerer at det har foregått skyteaktivitet på Heggholmen.